

Chrbtice lámali naši

Príspevok do ankety k výročiu 21. augusta 1968

Dvadsiaty prvý august 1968 ma zachytil v Brne. Na medzinárodnej vedeckej konferencii. Vonku hučali tanky, ale my sme sa dohodli, že svoje diskusie o bioenergetike neprerušíme. Cez prestávku sme sa išli pozrieť na námestie, kde dav protestoval proti invázii. Kolega zo Švajčiarska, nadšený, mi povedal: „Závidím vám, Čechoslovákovi toto vzrušenie. U nás je všetko také nudné!“

Keď som sa po dvoch dňoch vrátil do Bratislavy, aj našou fakultou otriasal odpor proti okupácii. Na jeho čele stáli dekan fakulty a predseda strany. Zvolávali protestné zhromaždenia, koncipovali protisovietske rezolúcie, družobnú zmluvu s akousi ruskou univerzitou vypovedali. Len moji mladí spolupracovníci na katedre, ponorení do svojho výskumu v bioenergetike, neprerušili prácu laboratória. Zverejnené boli prvé údaje. Viac ako 90 percent občanov Československa sovietsky prepád odsudzovalo. U nás na škole najbojovnejší komunisti si nechali rásť brady a vyhlasovali, že si ich neoholia, pokiaľ okupačné vojská neodídu.

O dva roky neskôr boli títo bojovníci (už s oholenými bradami) členmi previerkových komisií (a jeden z nich rektorom univerzity). Najprv len svojim straníckym súdruhom, a potom aj ostatným zamestnancom fakulty postavili pri previerkach jedinú otázku: „Aký bol 21. augusta 1968 tvoj postoj k vstupu vojsk, ktoré k nám prišli zachraňovať socializmus?“ Komu sa táto fraška hnusila a pravdu nezaprel, zle skončil. Našu katedru zrušili (v podstatnej miere pričinením zmienených troch súdruhov, rektora, dekana a predsedu fakultného výboru strany), náš výskum v bioenergetike zastavili a niekoľkých nás z univerzity vyhodili na ulicu.

Túto otázku dávali previerkové komisie každému zamestnancovi na každom pracovisku v celej krajine. Kto vystrašený vyslovil lož, prežil. V týchto previerkach zlomili chrbticu väčšine obyvateľov Československa. Nie Rusi. Naši: závidiaci, neschopní, menejcenní. Využili jedinečnú príležitosť vyradiť zdatnejších a dostať sa k dominancii. Také to bolo biologicky jednoduché – a zvrátené. A také neľudské.

Zlomená chrbtica sa ťažko reparuje. Ak sa vôbec dá. Národné rady SR a ČR by hádam mali prijať zákon, ktorým by sa 21. august vyhlásil za varovný deň. Platil by dovtedy, kým generácie, ktoré tento deň zmrzačil, nevymrú.

Ladislav Kováč
profesor biochémie, bývalý minister školstva SR
a veľvyslanec ČSFR pri UNESCO